

PSIHOLOGIJA STALIŠČ

- Stališče sodi med najpomembnejše in nepogrešljive konstrukcije soc.psih..Igrajo centralno vlogo pri soc.psih.modelu razlage in napovedovanju človekovega obnašanja. Soc.psih., ki so definirali ta pojem, so želeli s tem oblikovati teoretski koncept, ki naj omogoči povezovanje notranjih(družbenih) in zunanjih(fizičnih, socialnih) vidikov obnašanja ljudi. Stabilnost stališč vpliva na stabilnost vedenja, sprememba stališč pa nujno vodi k modifikaciji obnašanja.

- Stališča usmerjajo naše početje v svetu in obratno, spremembe v soc. svetu se najprej odrazijo v naših stališčih, ki nato vplivajo na spreminjanje naših dejanj in vedenjskih oblik. Zaradi tesne povezave stališč z obnašanjem, so stališča zelo pomembna za izoblikovanje predstav o nas samih ali o drugih. Stališča igrajo centralno vlogo v socialni konstrukciji sveta.

- Stališče zajema soodvisnost človekove duševnosti in njegovega soc.obnašanja. Ljudje ne prihajamo v konflikt zaradi inteligentnosti pač pa zaradi razlik v stališčih.

- V psih. vpeljeta polem. stališč THOMAS in ZNANIECKI, da bi pojasnila probleme poljskih emigrantov pri vključevanju v am.družbo. ROSENBERG in HOVALND podata naslednjo definicijo: - stališča so preddispozicija posam. za pozitiven ali negativen odgovor na določen dogodek ali situacijo v soc.svetu.

KRECH, CRUTCHFIELD, BALLACHEY pa pravijo, da so stališča sistem poz.in neg. ocenjevanj občutenja in aktivnosti v odnosu do različnih situacij in objektov.

Značilnost stališč

- 1* dispozicijski karakter stališč - stališča so trajna duševna pripravljenost za določen način reagiranja => vplivajo na obnašanje
- 2* pridobljenost stališč - pridobimo jih skozi življenje, v procesih socializacije
- 3* delovanje na obnašanje - imajo direkten in dinamičen vpliv na obnašanje in vplivajo na doslednost in konsistentnost človekovega obnašanja
- 4* sestavljenost oz. kompleksnost stališč - so integracija treh osnovnih duševnih funkcij: kognitivne, emotivne, dinamične

#KOGNITIVNA KOMPONENTA

Kog. komponenta stališč so vedenje, znanja, izkušnje, informacije, tudi vrednote, obsodbe in argumenti v zvezi z objektom, dogodkom, osebo ali situacijo, o kateri oblikujemo stališče. Vsako stališče temelji na znanju in poznavanju situacije in stvari, do katerih imamo stališče. Najosnovnejša oblika kog.el. stališč so kategorije s katerimi razvrščamo objekte v razrede. Če je objekt stališča človek, je kognitivna kom. nek STEREOTIP(po Lippmannu).Stališča, ki so zasnovana na nepreverjenih dejstvih, govoricah, je to => PREDSEDEK...

#EMOTIVNA oz. EVOLUTIVNA KOMPONENTA

Em. komp. ali vrednost stališč so pozitivna ali negativna občutja in ocenjevanje objektov stališč.Te emocije so jeza, simpatija, obžalovanje, privlačnost, zaničevanje..., ki jih vzbujajo določene osebe ali soc.situacija.Kog. in emot. komponenta sta običajno usklajeni. Če pa nista usklajeni, to skoraj nujno vodi do spremembe stališča bodisi z dodajanjem informacij, bodisi z apelom na naša čustva.

#KONATIVNA, AKTIVNOSTNA ali DINAMIČNA KOMPONENTA

To je težnja ali dispozicija posam., da deluje na določen način glede na objekt stališč, ko npr. podpre tiste objekte do katerih ima pozitivna stališča oz. da prepreči tiste pojave ali situacije, do katerih ima negativno stališče.

Stališča zaradi njegove kompleksnosti ne moremo zaznati, opazovati in meriti. So bolj ali manj:

- splošna oz. specifična; nekatera zavzemamo do vseh ljudi nekatera le do določenih pripadnikov neke skupine...
- ekstremna; pomeni stopnjo pristajanja oz. zavzemanja za določeno stvar
- razlikujejo se po stopnji kompleksnosti in diferenciranosti; iz večih podstališč, ki so bolj ali manj urejeni v celoto.

Razlika med stališči in sorodnimi pojmi

V vsakdanji rabi se pojem stališče večkrat zamenja z :

- **prepričanje** : imamo stališča do nečesa in prepričanje o nečem. Bistvena razlika je, da je prepričanje zasnovano na intelektualni komp., stališča pa na prej naštetih duševnih funkcijah. Ko govorimo o prepričanju se sklicujemo na dejstva, argumente.
- **mnenje** : mnenja so bolj specifična od stališč in bolj nestabilna in lažje spremenljiva. EYSENCK pa pravi, da stališča predstavljajo integracijo mnenj (=) več mnenj o neki situaciji privede do formiranja stališč
- **vrednote** : z vrednotami predvsem označujemo ideje ali situacije, ki predstavljajo nekaj pozitivnega, zaželenega, nekaj za kar se je treba zavzemati npr.: svoboda, človekove pravice, demokracija... So splošnejše od stališč in so izvor mnogih stališč.

Funkcija stališč

Stališča vplivajo na psihično pripravljenost na določen način reagiranja. Usmerjajo našo pozornost, delujejo na selektivno percepcijo (vplivajo na to da v množici dražljajev in informacij izberemo tiste, ki so v skladu z našimi stališči)

KATZ v svoji teoriji o funkcionalnem karakterju stališč govori o naslednjih funkcijah :

- **obramba jaza** - nekatera stališča nam služijo za to, da nas branijo pred trdimi realnostmi življenja
- **vrednotno-ekspresivna funkcija** - ljudje imamo potrebo po izražanju tistih stališč, ki ji omogočajo posredovanje centralnih vrednostnih predstav
- **instrumentalna oz prilagoditvena** - stališča pomagajo ljudem, da dosežejo cilje in se izognejo nezaželenim dogodkom
- **kognitivna funkcija** - stališča nam lahko pomagajo strukturirati kaotičen svet, s tem nam pomagajo razumeti svet.

Razlike stališč so v :

- *dostopnosti* - kako hitro razumemo stališča, bolj so nam dostopna ali nasprotno. Bolj ko so stališča dostopna, hitreje se tudi spreminjajo. Dostopna so tista stališča, ki so pomembna za naše življenje.
- *stopnji centralnosti* - neka stališča so bolj odvisna od drugih, neka ne; bolj centralno stališče (=) bolj dostopna (=) bolj konsistentna (=) odpornejša do sprememb...
- *samopozornosti* - večja pozornost do lastnih misli, občutkov (=) večja skladnost med stališči in vedenjem.

Vpliv stališč do vedenja

Osebe imajo lastna stališča; se konsistentno vedejo v različnih situacijah (=) imajo skladnost stališč in vedenja.

Struktura stališč

#SKUPINSKA PRIPADNOST

Skupine katerim posam. pripada imajo tudi pomembno vlogo pri oblikovanju stališč. Svoj vpliv uveljavljajo na naslednje načine:

- 5* s poudarjanjem skupnega vrednotnega sistema
- 6* z dajanjem soc. podpore tistim posam, ki delujejo v skladu z vrednotami sistema
- 7* s sankcioniranjem tistih posam., ki ne delujejo v skladu z vrednotami sistema
- 8* z izbiranjem in cenzuro inf., ki naj bi prišle v skupino

Pomembno vlogo imajo tudi PRIMARNE SKUPINE (družina, vrstniki), pa tudi REFERENČNE SKUPINE lahko vplivajo na posam., če le-ti priznavajo njegov vrednotni sistem. Lewinovi eksperimenti so dokazali, da posam. veliko prej spremenijo stališča, če je odločitev za spremembo stališč sprejeta v skupini. Prav tako kot imajo skupine pomembno vlogo pri oblikovanju stališč, jih imajo tudi pri spreminjanju.

- raziskava- Bennington: Newcomb -konzervativne študentke v liberalno usmerjenem kolidžu...

#OSEBNOSTNE LASTNOSTI IN ZNAČILNOSTI

Za oblikovanje stališč so pomembne tiste osebnosti, ki določajo posam. samopodobo. Osebe, ki kažejo veliko stopnjo samozaupanja, bodo težile k usklajenosti in trdnejši strukturi stališč. Če seveda ta samopodoba ni imaginarna => avtoritarna osebnost!!! Osebe z nizkim samozaupanjem pa razvijajo nestabilna, med seboj nekoherentna stališča. Pomemben izraz posam. stališč so njegova izkušnje in znanje. Ločimo med "čistimi izkušnjami" in "socialno posredovanimi izkušnjami". Vpliv neposredne izkušnje na oblikovanje stališč pojasnjujejo predsem pogojevanje in učenje po modelu (če smo dalj časa izpostavljeni podobnim dražljajem, potem težimo k takim stališčem, ki so skladna z našimi odzivi na te dražljaje).

#INFORMACIJE IN ZNANJE

Imajo pomembno vlogo pri oblikovanju stališč in sicer v tistih primerih, kjer ne moremo dobiti neposrednih izkušenj. Eden najpomembnejših virov spreminjanja stališč je *prepričevanje*, ki poteka v komunikacijskem procesu.